דולר המצרים ושיטת מועצת המטבע

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

דולר הכסף לאחר 1867

סחר הבדיל והגומי התנהל בדולרי כסף. כשהפכו יישובי המצרים (Straits Settlements) למושבת כתר ב־1867, איבדה הרופיה ההודית את מעמדה כהילך חוקי והדולר הפך לתקן של המושבה, כפי שהראה פרק I של חלק זה. המטבעות שבמחזור הגיעו ממטבעות רבות: דולרים ספרדיים ומקסיקניים, דולרים הונג קונגיים, ומ־1895 דולרי סחר בריטיים (trade dollars) שנטבעו כדי להתמודד עם המחסור בכסף הספרדי. כסף נייר הונפק בידי בנקים פרטיים, החל בשטר שהנפיק ב־1840 סניף סינגפור של Union Bank of Calcutta, הראשון שנשא את השם סינגפור.[1]

מטבע כסף התאים לנמל שסחר בעיקר עם סין ועם הארכיפלג, שבהם הכסף היה אמת המידה לערך. הוא הפך לבעייה ברבע האחרון של המאה התשע־עשרה, כאשר הכלכלות המערביות הגדולות אימצו את תקן הזהב ומחיר הכסף ירד. הדולר איבד מערכו מול השטרלינג שנה אחר שנה. עבור בתי הסוכנות (agency houses) והחברות הלונדוניות שהשקיעו בבדיל ובגומי, פירוש הדבר היה שרווחים שהופקו בדולרים קנו פחות לירות. עבור יבואני סחורות בריטיות פירושו היה עליות עולות. סוחרי המושבה התפלגו בין מי שהרוויחו משער חליפין יורד לבין מי שהפסידו ממנו.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

הנפקת השטרות ומועצת נציבי המטבע

הצעד הראשון לקראת רפורמה נגע לכסף הנייר. פקודה VIII משנת 1897 הסמיכה את הממשלה להנפיק שטרות כסף. היא נכנסה לתוקף ב־31 באוגוסט 1898, והשטרות הראשונים, הנושאים את התאריך 1 בספטמבר 1898, הגיעו לציבור ב־1 במאי 1899.[2] הרשות המנפיקה הייתה מועצת נציבי המטבע של יישובי המצרים (Board of Commissioners of Currency, Straits Settlements), שהוקמה ב־1897. לפי הרשות המוניטרית של סינגפור (Monetary Authority of Singapore, MAS), הנפיקה המועצה ב־1899 את השטר הממשלתי הראשון שלה, דולר יישובי המצרים, שטר שהפך גם להילך חוקי במדינות המלאיות.[3] על הבנקים הפרטיים נאסר להנפיק שטרות חדשים.[4]

המועצה לא הלוותה לממשלה ולא לבנקים. תפקידה היה להמיר שטרות במטבעות ומטבעות בשטרות. המטבעות שקיבלה הוחזקו בקרן ערבות השטרות (Note Guarantee Fund), שחלק ממנה ניתן היה להשקיע בניירות ערך.[5] השטר היה אפוא זכות כלפי קרן מגובה במלואה, מה שהפך אותו לבטוח כמו המטבע שהחליף. משום שההסדר חל גם על המדינות המלאיות, שירת מטבע אחד הן את המושבה והן את העורף שלה.

ועדת Barbour והקישור לשטרלינג

הרפורמה המכרעת באה לאחר מכן. ועדה בלונדון בראשות Sir David Barbour, לשעבר חבר הממשלה לענייני כספים בממשלת הודו, בחנה את מטבע המצרים וחתמה על הדוח שלה ב־17 במרץ 1903. היא המליצה על הנהגת תקן זהב וקבעה שהמטבעות של יישובי המצרים ושל המדינות המלאיות המפודרלות (Federated Malay States) צריכים להישאר זהים.[6] ב־1903 הנפיקה המועצה מטבע חדש של דולר המצרים, בשווי זהה לדולר הסחר הבריטי. הדולרים הבריטיים, המקסיקניים וההונג קונגיים חדלו להיות הילך חוקי ב־31 באוגוסט 1904.[7]

לאחר מכן אפשרה הממשלה לערכו של הדולר החדש לעלות עם ההיצע המוגבל של המטבעות, עד שהגיע לרמה שבחרה. ב־1906 נקבע דולר המצרים על שני שילינג וארבעה פני שטרלינג, השווים לעשרים ושמונה פני.[8] מכיוון שהשטרלינג היה אז בר המרה לזהב, הפך דולר המצרים למטבע של תקן חליפין זהב (gold exchange). מוקדם יותר ב־1906 הוסמכו הנציבים להנפיק שטרות כנגד זהב בשער הקבוע.[9]

המשטר החדש עמד במהרה במבחן. עליית מחירי הכסף דחפה את ערך המתכת של דולר הכסף לעבר ערכו הקבוע בזהב, ואיימה להפוך את המטבע לשווה יותר כמתכת מאשר ככסף. וינסטון צ'רצ'יל, אז תת־שר המושבות (Under-Secretary of State for the Colonies), הסביר את

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

תגובת הממשלה לבית הנבחרים ב־30 באוקטובר 1906. צו מועצה (Order in Council) מ־22 באוקטובר הפחית את טוהר הדולר מ־.900 ל־.800 במשקל ללא שינוי של 416 גריין. פקודה חדשה אפשרה לנציבים לפדות שטרות בזהב כמו גם בכסף. צעדים אלה באו בעקבות עצת המושל לשמור על הדולר בשני שילינג וארבעה פני. ב־1907 בא דולר בעל תכולת כסף קטנה יותר.[10]

כיצד פעלה מועצת המטבע

כך רכשו יישובי המצרים את מה שהכלכלנים מכנים מועצת מטבע (currency board). מועצת מטבע מחויבת לשמור על שער חליפין קבוע מול מטבע זר, מגבה התחייבות זו במלואה ברזרבות במטבע העוגן ומקיימת המרה בלתי מוגבלת בין שטרותיה לבין מטבע העוגן.[11] המודל שימש לראשונה במאוריציוס ב־1849. האימפריה הבריטית החילה אותו על רבות ממושבותיה בתמיכת הבנק של אנגליה (Bank of England), שהעדיף אותו משום שהרזרבות הקולוניאליות הוחזקו בשטרלינג והופקדו בלונדון.

לכלכלת סחורות היו למועצת המטבע יתרונות ברורים. חברה לונדונית שהשקיעה באחוזה במלאיה ידעה כמה יהיו שוות הכנסותיה בדולרים בשטרלינג. סוחר בסינגפור שמימן משלוח גומי למכירה בלונדון לא נשא סיכון מטבע בין הקנייה למכירה. הבנקים יכלו לממן את עצמם בלונדון ולהלוות במצרים בלי לחשוש מפיחות. משום שכל שטר היה צריך להיות מגובה ברזרבות, לא ניתן היה להשתמש בהנפקת השטרות למימון גירעונות ממשלתיים. האמון במטבע הפך כמעט אוטומטי.

החסרונות היו הצד השני של אותו מנגנון. היצע הכסף של המושבה התרחב כשהכנסות היצוא הכניסו שטרלינג למערכת, והתכווץ כשהן ירדו. תנופה בבדיל או בגומי הועצמה בהתרחבות האשראי, ואילו קריסה הועמקה בהתכווצותו. המועצה לא יכלה לשמש מלווה אחרון (lender of last resort), כך שבנק בקשיים נאלץ לפנות למטה שלו או לבנקי הקורספונדנט שלו בלונדון. למושבה לא הייתה מדיניות מוניטרית משלה, ומשמעות הדבר הייתה שמלוא נטל ההתאמה נפל על המחירים, השכר והתעסוקה. בשפל של 1929–1932 היעדרה של כל כרית מוניטרית גרם לכך שירידת מחירי היצוא עברה ישירות להכנסות המקומיות.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

מדולר המצרים לדולר המלאי

הקישור לזהב הסתיים ב־1931, כשבריטניה נטשה את תקן הזהב ודולר המצרים, שעדיין היה קשור לשטרלינג, עבר לתקן חליפין שטרלינג. בספטמבר 1933 מינה שר המושבות את Sir Basil Blackett לבחון את השתתפות המדינות המלאיות ברווחי המטבע ובהתחייבויותיו. הוועדה שלו המליצה להפקיד את הסמכות הבלעדית להנפקת מטבע לכל האזור בידי ועדת מטבע כלל־מלאית.[12]

שאלת הרווחים הייתה חשובה משום שמועצת מטבע מפיקה הכנסה מהרזרבות המושקעות שלה. לפי ההסדר הישן הכנסה זו נצברה ליישובי המצרים, אף שהמדינות המלאיות השתמשו במטבע. מועצת נציבי המטבע של מלאיה (Board of Commissioners of Currency, Malaya) קמה באוקטובר 1938. הדולר המלאי החליף את דולר המצרים בשווי זהה ב־1939, באותו שער של שני שילינג וארבעה פני, כלומר שישים דולר לשבע לירות.[13] הכיבוש היפני קטע את השיטה, כפי שמראה פרק I של חלק C. לאחר המלחמה הנפיקה המועצה, ששמה שונה ב־1952 ל־Board of Commissioners of Currency, Malaya and British Borneo, החל מ־1953 את הדולר של מלאיה ובורנאו הבריטית עבור המושבות והמדינות באזור.

המורשת: קרן המטבע של סינגפור העצמאית

כשהסתיים איחוד המטבע ב־12 ביוני 1967, שמרה סינגפור על עקרון מועצת המטבע באמצעות מועצת נציבי המטבע של סינגפור (Board of Commissioners of Currency, Singapore), שהוקמה ב־7 באפריל 1967. השטרות והמטבעות שהנפיקה המועצה, ומאז מיזוג שני הגופים ב־1 באוקטובר 2002 הרשות המוניטרית של סינגפור, מגובים במלואם בנכסים חיצוניים בקרן המטבע (Currency Fund). יכולת ההחלפה בשווי זהה עם הדולר הברוניי, שריד מאזור המטבע המשותף, נשמרת עד היום.[14] פרק V של חלק C בוחן את הקמת הרשות המוניטרית ואת היחסים בין שני המוסדות.

המדיניות המוניטרית של סינגפור המודרנית שונה מזו של המועצה הקולוניאלית. ה־MAS מנהלת את שער החליפין המשוקלל לפי סחר של הדולר הסינגפורי בתוך רצועת מדיניות, ומבצעת פעולות במטבע חוץ כדי לשמור אותו בתוכה.[15] ובכל זאת, לרעיון הבסיסי יש שורשים קולוניאליים. כלכלה קטנה ופתוחה החיה מסחר מעגנת את כספה בעולם החיצון ומגבה את מטבעה בנכסים חיצוניים. הסוחרים שסחרו בבדיל ובגומי בדולרי המצרים היו מזהים את העיקרון.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

הערות

1. Wikipedia, "Straits dollar" (נצפה בנובמבר 2026): ב־1867, כשהמנהל עבר ל־Colonial Office, איבדה הרופיה ההודית את מעמדה כהילך חוקי; הבריטים החלו להנפיק דולרי סחר ב־1895 בשל מחסור בדולרי כסף ספרדיים. Monetary Authority of Singapore, "History of Currency in Singapore", mas.gov.sg (נצפה בנובמבר 2026): השטר הראשון שנשא את השם "Singapore" "was issued by the Singapore branch of the Union Bank of Calcutta in 1840"; דולר הכסף היה מטבע הסחר העיקרי. ↩

2. Wikipedia, "Straits dollar" (נצפה בנובמבר 2026): הממשלה "first authorised to issue currency notes" מכוח פקודה VIII משנת 1897, שנכנסה לתוקף ב־31 באוגוסט 1898; שטרות הנושאים את התאריך 1 בספטמבר 1898 הונפקו לציבור ב־1 במאי 1899. ↩

3. Monetary Authority of Singapore, "History of Currency in Singapore", mas.gov.sg (נצפה בנובמבר 2026): Board of Commissioners of Currency, Straits Settlements, הוקמה ב־1897; שנתיים לאחר מכן הנפיקה את "the first government note, the Straits Settlements dollar"; דולר יישובי המצרים הפך גם להילך חוקי במדינות המלאיות. ↩

4. Wikipedia, "Straits dollar" (נצפה בנובמבר 2026): "Private banks were also prohibited from issuing new banknotes." ↩

5. על קרן ערבות השטרות, החלק שהיה צריך להחזיק במטבעות וקרן הפחת הנפרדת (Depreciation Fund), ראו את התכתובת של Colonial Office בדבר מטבע יישובי המצרים משנים 1905–1906 (סדרות CO 273 ו־CO 882), וכן Frank H.H. King, *Money in British East Asia*, London, HMSO, 1957. ↩

6. Report of the Straits Settlements Currency Committee (יו"ר Sir David Barbour), נחתם ב־17 במרץ 1903, עם המשלוח הדיפלומטי (despatch) של שר המושבות מ־24 באפריל 1903; מובא ברשומות Colonial Office (CO 882). ↩

7. Wikipedia, "Straits dollar" (נצפה בנובמבר 2026): ב־1903 הנפיקה המועצה את דולר המצרים, "valued at par with the British trade dollar"; לפי הכרזה מ־24

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

באוגוסט 1904, הדולרים הבריטיים, המקסיקניים וההונג קונגיים חדלו להיות הילך חוקי ב־31 באוגוסט 1904. ↩

8. Wikipedia, “Straits dollar” (נצפה בנובמבר 2026): ב־1906 נקשר דולר המצרים בשער של שני שילינג וארבעה פני (28 פני) שטרלינג, שהיה אז על תקן הזהב. ↩

9. House of Commons, HC Deb 30 October 1906, vol. 163, cc. 864–865 (“Straits Settlements Currency”), תשובת Mr Churchill: הנציבים הוסמכו מוקדם יותר באותה שנה להנפיק שטרות כנגד זהב בשער הקבוע של 2s. 4d לדולר. Wikipedia, “Straits dollar” (נצפה בנובמבר 2026): ב־1906 נקבע שטר הדולר האחד בשער חליפין מול זהב במקום מול כסף. ↩

10. House of Commons, HC Deb 30 October 1906, vol. 163, cc. 864–865 (“Straits Settlements Currency”): תשובת Mr Churchill שלפיה הפקודה מאפשרת לנציבי המטבע לפדות שטרות בזהב או בכסף; הטוהר הופחת מ־900 ל־800. בצו מועצה מ־22 באוקטובר; המשקל התקני נותר ללא שינוי, 416 גריין; דולר הכסף נשאר הילך חוקי בלתי מוגבל; השינוי הוא תגובה לעליית ערך הכסף; המושל המליץ לשמור על הדולר ב־2s. 4d. Wikipedia, “Straits dollar” (נצפה בנובמבר 2026): עליית מחיר הכסף הובילה ב־1907 לדולר חדש בעל תכולת כסף קטנה יותר. ↩

11. Wikipedia, “Currency board” (נצפה בנובמבר 2026): מנגנון שבו רשות מוניטרית “is required to maintain a fixed exchange rate with a foreign currency”, “fully backing the commitment with foreign holdings, or reserves,” עם “absolute unlimited convertibility”; המקרה הראשון היה Board of Commissioners of Currency של מאוריציוס, שהוקמה ב־1849; מועצות עוקבות שירתו את יישובי המצרים ולאחר מכן את מלאיה הבריטית; מועצת מטבע “does not act as a lender of last resort to commercial banks”; הבנק של אנגליה העדיף מועצות כאלה כדי שהמושבות יחזיקו רזרבות בשטרלינג ויפקידו אותן בלונדון. ↩

12. Wikipedia, “Straits dollar” (נצפה בנובמבר 2026): ב־1931 נטש השטרלינג את תקן הזהב, ודולר המצרים עבר לתקן חליפין שטרלינג; Sir Basil Phillott Blackett מונה בספטמבר 1933 בידי שר המושבות לעמוד בראש ועדה בעניין השתתפות המדינות המלאיות, לרבות ברוניי, ברווחים ובהתחייבויות של מטבע יישובי המצרים; דוח Blackett המליץ כי “sole power of issuing currency for the area should be entrusted to a pan-Malayan Currency Commission.” ↩

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

13. Wikipedia, "Malayan dollar" (נצפה בנובמבר 2026): Board of Commissioners of Currency, Malaya, "came into being in October 1938 following the Blackett Report"; הדולר המלאי החליף את דולר המצרים בשווי זהה ב־1939; דולר אחד היה שווה שני שילינג וארבעה פני, "60 pence = 7 pounds = 1 dollar"; המטבע הרשמי של האזור עד 1953; שם המועצה שונה ב־1952 ל־Board of Commissioners of Currency, Malaya and British Borneo; את מקומו תפס הדולר של מלאיה ובורנאו הבריטית. ↩

14. Wikipedia, "Singapore dollar" (נצפה בנובמבר 2026): "On 12 June 1967, the currency union which had been operating for 29 years came to an end"; סינגפור "established the Board of Commissioners of Currency, Singapore (BCCS), on 7 April 1967"; השטרות והמטבעות "fully backed by external assets in its Currency Fund"; ה־BCCS "merged with the Monetary Authority of Singapore (MAS)" ב־1 באוקטובר 2002; יכולת ההחלפה עם הדולר הברוניי נשמרת עד היום. ↩

15. Monetary Authority of Singapore, "Monetary Policy", mas.gov.sg (נצפה בנובמבר 2026): המדיניות המוניטרית "centred on managing the trade-weighted exchange rate"; ה־MAS משתמשת בפעולות במטבע חוץ כדי לשמור את שער החליפין האפקטיבי הנומינלי של הדולר הסינגפורי "within a policy band". ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.